

บทสรุป

จากการศึกษาทัศนะของจูซีเกี่ยวกับปัญหาเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ตลอดจนเป้าหมายและมรรควิธีของชีวิต ทำให้ได้พบว่า ทฤษฎีของเขาทั้งหมดอธิบายขึ้นมาจากพื้นฐานแห่งปรัชญาเรื่อง "หลัก" ทั้งสิ้น และปรัชญาเรื่อง "หลัก" ของจูซีก็เป็นผลของการพยายามสังเคราะห์ปรองดองเข้าด้วยกันระหว่างทัศนะที่เน้นเรื่องธรรมชาติและความเป็นไปแห่งจักรวาลของปรัชญาเต๋า กับทัศนะในเชิงจิตมันต์ออสภาที่เป็นอยู่จริงแห่งวัตถุธรรมอันไม่อาจปฏิเสธได้ของฝ่ายปรัชญาขงจื้อ โดยเหตุนี้ ทฤษฎีธรรมชาติของมนุษย์ของจูซีจึงตั้งอยู่บนปรัชญาที่มีเชื้อแห่งการประสมประสานกันระหว่างลัทธิเต๋ากับลัทธิขงจื้อนี้ จึงเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะปรองดองกันระหว่างทัศนะที่มีเป้าหมายของการพยายามแสวงหาธรรมชาติดั้งเดิมที่เพียงแต่บริสุทธิ์ของมนุษย์ กับทัศนะที่มุ่งสนใจปรับปรุงสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันของชีวิตในโลกปัจจุบัน ทั้งนี้โดยมีอิทธิพลจากวิชาการและคำสอนของพุทธปรัชญาเป็นเครื่องช่วยสร้างกระแสแห่งการประนีประนอมนี้จนสำเร็จขึ้นได้ ถึงแม้ว่าตัวจูซีเองจะพยายามโต้แย้งหรือประนามคำสอนและหลักการของพุทธศาสนา แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ในเนื้อหาของหลักคำสอนตลอดจนอรรถาธิบายของเขามีเหตุผลและวิธีการของพุทธปรัชญาแฝงอยู่ด้วยตลอด เช่น การอธิบายเรื่องธรรมชาติของจิตและการพัฒนาจิตที่คล้ายคลึงกับการอธิบายของฝ่ายพุทธปรัชญา และการจัดลำดับขั้นตอนของมรรควิธีที่จูซีได้ยอมรับเอาเรื่องศีล สมาธิและปัญญามาใช้อธิบายเป็นวิธีการบรรลุโลกุตรธรรมของนักปราชญ์เป็นต้น

จริงอยู่ที่เนื้อหาและวิธีการเหล่านี้จะไม่ใช่ว่าเรื่องใหม่ในสายตาของนักปรัชญาขงจื้อทั้งหลาย ดังจะพบว่าเรื่องจิตและสมาธิจิต เรื่องธาตุแท้ที่ค้างาม ตลอดจนเรื่องพุทธภาวะที่เท่าเทียมกันในตัวมนุษย์ทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่มีปรากฏอยู่ในหลักปรัชญาของเมิ่งจื้อมาก่อนแล้วทั้งสิ้น แต่เนื้อหาที่ปรัชญาขงจื้อกล่าวถึงก็ปรากฏอยู่แต่เพียงในลักษณะที่สับสนไม่เป็นระบบ ทั้งกระจัดกระจายจนยากที่จะรวบรวมขึ้นเป็นทฤษฎีที่แน่ชัดได้ พุทธศาสนาและปรัชญาทางอินเดียจึงมีส่วนอยู่มากที่ทำให้แก่นักปรัชญาจีนเกิดความแจ่มแจ้งในปัญหาเหล่านี้และมีการวิเคราะห์อธิบายรายละเอียดต่างๆอย่าง เป็นระบบมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังมีปรัชญาของจูซีนี้เป็นตัวอย่างหนึ่ง

ปรัชญาของจื๊อใหม่ โดยเฉพาะปรัชญาของจู่จี จึงมีเนื้อหาและวิธีการพื้นฐานที่แตกต่างไปจากคำสอนดั้งเดิมของขงจื๊ออยู่มาก แม้จะมีอุดมการณ์และเป้าหมายแห่งปรัชญาที่ยังคงเอาไว้เช่นเดิม ลัทธิขงจื๊อจึงเป็นเช่นเดียวกับลัทธิความเชื่อที่มีอายุยืนนานอื่นๆ หนึ่งหลาย คือมีวิวัฒนาการของการปรับปรุงสาระแห่งทฤษฎีคำสอนให้สอดคล้องกับวิทยาการและความเชื่อของสังคมที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นมาตามลำดับ ปรัชญาของจู่จีจึงนับเป็นวิวัฒนาการขั้นตอนหนึ่งที่ต่ออายุให้แก่ลัทธิขงจื๊อจนยืนยาวอยู่ได้ ทั้งนี้ก็ด้วยความฉลาดเฉลียวของการนำเอาหลักการบึง เคน และทรงอิทธิพลของต่างลัทธิมาช่วยเสริมสนับสนุนการตีความหลักลัทธิขงจื๊อ โบราณให้เหมาะสมทันกับวิถีของสังคมจีนในสมัยนั้นนั่นเอง เมื่อลัทธิขงจื๊อถูกผลักดันด้วยกระแสชาตินิยมเพื่อให้มีฐานะเป็นศาสนา เอกลัทธิประจำชาติจีนอีกครั้งหนึ่ง ปรัชญาของจื๊อใหม่ โดยเฉพาะปรัชญาของจู่จีจึงมีบทบาทที่สำคัญไม่น้อยในการช่วยโน้มน้าวครัทธาของประชาชนทั่วไปอย่างได้ผล เพราะชาวจีนที่นับถือศาสนาพุทธหรือลัทธิเต๋าอยู่ก่อน ย่อมจะสามารถยอมรับคำอธิบาย และ เหตุผลใหม่ ของลัทธิขงจื๊อใหม่มาได้ดีใจ โดยไม่จำเป็นต้องหักล้างหรือสลัดทิ้งครัทธาดั้งเดิมของตัว ผู้ที่เลือกยึดถือตามหลักคำสอนหรือรรกาธิบายของจู่จี จะได้รับสแห่งปรัชญาที่ดึงดูดใจของลัทธิทั้ง 3 ของจีนอย่างพร้อมมูล กล่าวโดยหลักใหญ่คือ มีความหวังในการสร้างชีวิตปัจจุบันให้มีความสุขสมบูรณ์อยู่ในสังคมตามอุดมการณ์ของปรัชญาขงจื๊อ และมีความรู้ความศรัทธา เชื่อมั่นอยู่ในสัจสูงสุดอันเป็นธรรมชาติที่ควบคุมชบวนการของจักรวาลตามแบบอย่างของปรัชญาเต๋า (เพราะ "เต๋า" ก็คือ "ลี้" นั่นเอง) นอกจากนี้ยังมีวิธีการปฏิบัติตามลำดับขั้นแห่งศีล, สมาธิ และปัญญา เพื่อให้บรรลุแจ้งใน โลกุตระธรรมอันสูงส่งอันเป็นวิธีการของชาวพุทธ ความพร้อมบริบูรณ์ของ เนื้อหาที่มีอยู่ในปรัชญาของจู่จีนี้จึงถูกต้องกับจริตวิญาณของชาวจีนในสมัยนั้นจึงมีแนวโน้มไปในทางที่ต่องการการประนีประนอมระหว่างหลักการที่ดีทั้งหลายอยู่แล้ว และเป็นเหตุให้ลัทธิขงจื๊อสามารถฟื้นฟูกำลังตัวเองให้ยืนยงสืบต่อมานับแต่บัดนั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

หลังจากสมัยของจูซี ปรัชญาขงจื้อใหม่ยังคงมีพัฒนาการสืบต่อมาเรื่อยๆอย่างไม่หยุดยั้ง ในสมัยราชวงศ์หมิง ได้เกิดมีสำนักจิตนิยม (Idealism) ขึ้น มีหวังหย่งหมิงซึ่งมีชื่อเสียงและความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าจูซี เป็นนักปราชญ์ที่สำคัญของสำนัก ปรัชญาของหวังหย่งหมิงมีพื้นฐานและเป้าหมาย เป็นเช่นเดียวกับปรัชญาของจูซี แต่เขามีทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง "ความรู้" กับ "การปฏิบัติ" ซึ่งทำให้ปรัชญาของเขาเน้นไปในด้านการศึกษาปฏิบัติมากยิ่งขึ้นกว่าปรัชญาของจูซีซึ่งเป็นปรัชญาเชิงทฤษฎีล้วนๆ หวังหย่งหมิงจึงเป็นนักปฏิบัติที่พยายามดึงเอาวิธีการของพุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาเป็นแนวทาง ทำให้ลัทธิขงจื้อมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ปรัชญาสำนักจิตนิยมของปรัชญาขงจื้อใหม่เป็นอีกเรื่องหนึ่งในปรัชญาจีนที่น่าจะได้มีการค้นคว้าวิจัยออกมาให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

พัฒนาการที่น่าสนใจอีกช่วงหนึ่งของลัทธิขงจื้อใหม่ก็คือช่วงพัฒนาในตอนปลายสมัยราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นช่วงที่มีแนวโน้มของการสังเคราะห์หลักการของปรัชญาจีนเข้าควบคู่ไปกับปรัชญาของฝ่ายตะวันตก โดยมีคังอ้วเหวย เป็นนักปรัชญาคนสำคัญที่น่าสนใจศึกษาอีกคนหนึ่ง ในขณะที่ปรัชญาของจูซีมีข้อเด่นอยู่ที่การพัฒนาปรัชญาขงจื้อในแง่จักรวาลวิทยาและเมตาฟิสิกส์ และหวังหย่งหมิงมีปรัชญาที่เด่นในแง่ของการพัฒนาจริยศาสตร์ของลัทธิขงจื้อให้มีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น คังอ้วเหวยก็เป็นตัวแทนของกลุ่มนักปรัชญาที่ช่วยพัฒนาจริยศาสตร์สังคมหรือปรัชญาการเมืองของลัทธิขงจื้อให้เจริญยิ่งขึ้น หลักการเรื่อง "ตาดอง" ของขงจื้อที่เขานำมาตีความอธิบายเสียใหม่มีอิทธิพลต่อปรัชญาการเมืองของจีนในสมัยปัจจุบันอยู่ไม่ใช่น้อย แนวความคิดของคังอ้วเหวยจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะได้มีการวิจัย โดยเฉพาะ